

Nr 263.

Av herrar **Näslund** och **Bäckström**, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående statsbidrag till enskilda vägar.

I Kungl. Maj:ts proposition nr 212 föreslås statsbidrag till enskilda vägar, samt angivas de grunder efter vilka dessa bidrag skola utgå. Bidragen äro dels byggnadsbidrag och dels underhållsbidrag, varjämte föreslås visst engångsbidrag för iståndsättande av enskild väg, där så anses nödigt, innan underhållsbidrag utgår.

Med tillfredsställelse kan man konstatera, att avsikten med ifrågavarande förslag bland annat är att tillgodose det upprepade gånger framförda önskemålet om bidrag även till underhållet av enskilda vägar. Det är ett rättvist krav som det sålunda är meningen att tillmötesgå.

Det synes oss emellertid, att det sätt på vilket organisationen av hela den förevarande bidragsverksamheten föreslås skola utformas är mindre lyckligt. 1935 års vägsakkunniga, som utrett denna fråga, hava föreslagit att beslutanderätten beträffande både byggnadsbidragen och underhållsbidragen skulle ligga hos den centrala myndigheten, väg- och vattenbyggnadsstyrelsen. Detta säges dock böra ske under förutsättning, att man frigör styrelsen från befattningen med hithörande ärendens förberedande behandling och utredning ävensom kontrollen över statsbidragens användning. Denna del av arbetet torde utföras under ledning av länsstyrelserna, och skulle därigenom även dessas lokalkännedom bliva utnyttjad. Länsstyrelserna skulle dock besluta ifråga om iståndsättningsbidrag samt, i likhet med vad nu är fallet, besluta i frågor om enskilda vägars övertagande till allmänt underhåll.

Vi anse att de sakkunnigas förslag icke var tillfredsställande med den föreslagna uppdelningen av ärendenas behandling, så att en myndighet, som väl kan anses bäst känna frågorna, utreder desamma och en annan myndighet fattar besluten, vilka i stor utsträckning skulle komma att grundas på en formell prövning av ärendena.

Men departementschefens förslag, sådant det nu föreligger, är icke mera tillfredsställande än utredningsmännens. Han förordar nämligen praktiskt taget en fullständig centralisering av behandlingen av dessa vägärenden. Även det förberedande arbetet skall utföras av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen genom hos denna myndighet anställda tjänstemän kallade läns-

schaktmästare. Länsstyrelsernas befattning med dessa frågor, varigenom deras lokalkännedom skulle utnyttjas, inskränker sig till att styrelserna skulle yttra sig över behovet av bidrag till byggande av enskilda vägar samt, om så anses erforderligt, om behovet av statsbidrag till vägunderhållet.

Man kan visserligen säga att departementschefens förslag är mera konsekvent än de sakkunnigas, men det innebär å andra sidan, enligt vårt förmenande, en centralisering av dessa vägärenden, som icke är lämplig och icke lycklig för ett behörigt tillgodoseende av de lokala intressena. En stel byråkratisering av hela denna verksamhet, där dock så växlande förhållanden råda, bleve sannolikt följden, om departementschefens förslag godkännes.

I likhet med vad som framhållits i yttrandena från ett flertal länsstyrelser och andra myndigheter och vissa sammanslutningar anse vi, att såväl den förberedande behandlingen och utredningen av dessa ärenden och beslutanderätten i desamma som även kontrollen över statsbidragens användning bör tillkomma länsstyrelserna. Vi hänvisa till de här åsyftade yttrandena i denna sak vilka finnas refererade i propositionen.

Länsstyrelsernas lokalkännedom är säkerligen en värdefull tillgång ur vägintrittets synpunkt vid dessa vägfrågors behandling och avgörande. Denna lokalkännedom kan knappast få någon större betydelse vid en anordning där länsstyrelserna äro berövade varje möjlighet att på ett mera avgörande sätt påverka frågornas avgörande. Det är näppeligen lämpligt och gagneligt att på förevarande område införa ett system som innebär en stel likriktning. Man bör i stället lämna möjlighet för länsstyrelserna att inom behörigen angivna gränser genom teknisk och ekonomisk anpassning till olika förhållanden få största möjliga valuta för de offrade statsmedlen. Möjlighet torde icke heller saknas att även utan en centralisering åstadkomma den likformighet i dessa ärendens behandling som må anses vara önskvärd. I de avgivna yttrandena har pekats på vissa utvägar i detta hänseende.

En centralisering på sätt departementschefen föreslår komme säkerligen att innebära ökade besvär och svårigheter för allmänheten vid vägärendenas upptagande och fullföljande och sannolikt ökat dröjsmål med företagens genomförande.

Vi vilja därför föreslå att sådana ändringar företagas i de ifrågavarande bestämmelserna, att samtliga frågor rörande statsbidrag till enskilda vägar avgöras av länsstyrelserna.

Den anordning som departementschefen föreslår i stället för de av de sakkunniga förordade vägnämnderna, nämligen anställande av länsschaktmästare som skulle hava att bereda ärendena, företaga uppskattning av underhållskostnaden och utöva kontrollen över medlens användning, tor-

de vara lämplig, men böra dessa länsschaktmästare, under förutsättning att vägärendena avgöras av länsstyrelserna, också anställas av dessa.

Bidraget till byggande av enskilda vägar föreslås i propositionen skola utgå med högst 50 procent av den beräknade kostnaden. Det bidrag som enligt vad som nu gäller skall utgå av landstingsmedel föreslås skola upphöra. Detta torde också vara riktigt. Men då hittills i åtskilliga fall — som framförallt hänfört sig till landsdelar där vägbehovet är stort och den enskildes ekonomiska bärkraft i regel liten — statsbidrag utgått med upp till 50 procent av kostnaden, vartill kommit större eller mindre bidrag av landstingsmedel — lägst 15 procent av statsbidragets belopp — så har under den nuvarande ordningen bidrag till byggande av enskilda utfartsvägar givits till högre procent än som skulle kunna bli valet enligt nu föreliggande förslag. Visserligen hava i de allra flesta fall bidragen icke utgått till nu antydda belopp, men även där så skett ha de nog varit välmotiverade. I alla händelser synes det böra beredas möjlighet att låta bidraget uppgå till något högre belopp än vad departementschefen föreslagit. Vi anse oss därför böra yrka, att byggnadsbidrag må utgå med högst 60 procent av beräknad kostnad för vägen.

Ifråga om de villkor som skola gälla för att underhållsbidrag skall kunna utgå innebär departementschefens förslag en skärpning jämfört med de sakkunnigas. I förslaget till kungörelse angående statsbidrag till enskild väghållning heter det i § 2 mom. 2 bland annat: »Underhållsbidrag kan avse såväl vägunderhåll som vinterväghållning eller ock ettdera av dessa slag av underhåll samt utgår: a) där vägen befares av andra än väghållare och sådana personer, som äro stadda i ärende till väghållarna eller jämte dessa bestrida kostnaderna för väghållningen, i större omfattning eller eljest på sådant sätt, att underhållet därigenom avsevärt försvåras; samt b) där vägen är av väsentlig betydelse för en bygds befolkning och det nödiga underhållet av vägen på grund av vägens längd eller annan omständighet måste anses vara för väghållarna synnerligen betungande». Orden i a): »— sådana personer, som äro stadda i ärende till väghållarna eller jämte dessa bestrida kostnaderna för väghållningen —» är departementschefens tillägg. Det är särskilt den första delen av satsen vi åsyfta, nämligen att då vägen befares av personer, som äro stadda i ärende till väghållarna, så får dylik trafik ej medräknas då det gäller att bedöma om vägen befares i större omfattning av andra än väghållarna. I b) ha de båda omständigheterna, som de sakkunniga ansågo var för sig kunde konstituera rätt till statsbidrag, sammanförts så att enligt förslaget båda de åsyftade förhållandena måste vara för handen för att statsbidrag skall kunna utgå till underhållet.

Vi frukta, att de av departementschefen föreslagna villkoren komma att leda till en allt för restriktiv tillämpning, och förorda därför de sakkunnigas förslag i nu förevarande hänseende.

Med hänsyn till det föreliggande stora behovet av bidrag till byggande

av enskilda vägar vilja vi föreslå, att anslaget för nästa budgetår måtte höjas från det av departementschefen föreslagna beloppet, 1,400,000 kronor, till 1,800,000 kronor.

Beträffande anslag till bidrag till underhåll av enskilda vägar m. m. torde det komma att visa sig, att ett betydande belopp blir erforderligt. Den verksamhet som det här gäller att stödja, nämligen de enskilda vägarnas såväl byggande som underhåll, är dock en så rättvis och på allt sätt betydelsefull sak, att det är fullt befogat att det allmänna påtager sig betydande bördor för detta ändamål.

Med stöd av det sagda få vi alltså yrka,

att riksdagen måtte besluta att samtliga frågor rörande statsbidrag till enskilda vägar skola avgöras av länsstyrelserna;

att statsbidrag till byggande av enskild väg må utgå med högst 60 procent av beräknad kostnad för vägen;

att de bestämmelser, som i det till propositionen fogade förslaget till kungörelse angående statsbidrag till enskild väghållning finnas intagna i § 2, mom. 2, a) och b), måtte i en blivande kungörelse i ämnet ändras till huvudsaklig överensstämmelse med vad de sakkunniga i detta hänseende föreslagit;

samt att *dels* till bidrag till byggande av enskilda vägar för budgetåret 1939/40 å sjätte huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 1,800,000 kronor, att avräknas mot automobilskattemedlen, och *dels* att till bidrag till underhåll av enskilda vägar m. m., för budgetåret 1939/40 å sjätte huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 1,000,000 kronor, att avräknas mot automobilskattemedlen.

Stockholm den 22 mars 1939.

P. J. Näslund.

J. M. Bäckström.